

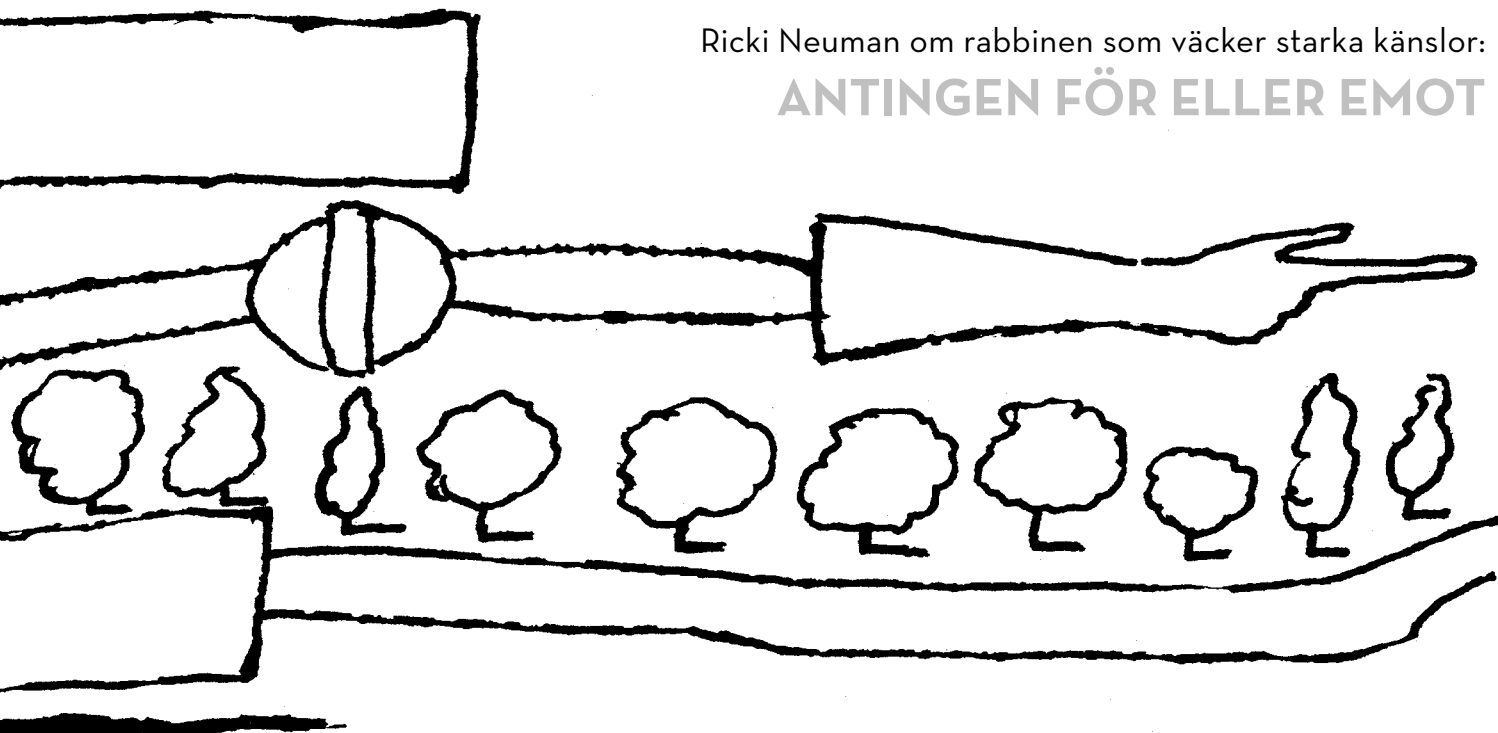
JUDISK

K R Ö N I K A

Ricki Neuman om rabbinen som väcker starka känslor:

ANTINGEN FÖR ELLER EMOT

Ledare av Jackie Jakubowski • Elisabeth Åsbrink möter Micael Bindefeld
Tomas Böhms sista artikel • Anneli Rådestad intervjuar Sandra Weil
Malin Mendel Westberg besöker Moshes café i Bombay • Arne Lapidus
Israelkrönika • Anita Goldmans och Stephan Mendel-Enks judiska förebilder
Aron Flam kåserar • Bokrecensioner • Gästkrönikör Ingrid Lomfors • Mish Mash

4
2013

ÅRGÅNG 81 • DECEMBER 2013
KISLEV • 5774 • PRIS 100 KR

BILDEN

Deltagare vid förra årets internationella konferens, som samlade cirka 4 500 rabbiner inom den chassidiska rörelsen Chabad, fotograferade utanför organisationens världshögkvarter vid 700 Eastern Parkway i Brooklyn, New York. Rabbinerna kommer från 77 länder runt om i världen och fungerar som "emissarier", shlichim, genom att sprida sin andlige ledare rabbin Menachem Mendel Schneersons lära.

Foto: Israel Bardugo

Israels och diasporans andliga ledare ?

Israelisk polis genomsökte i somras hem och kontor tillhörande Israels överrabbin Yonah Metzger. Rabbinen, liksom hans två medarbetare, häktades och förhördes under tio timmar gällande anklagelser om mutor, bedrägeri och penningtvätt. När detta skrivs i början av december har rabbin Metzger satts i husarrest och den ansvarige för den pågående polisutredningen har i ett uttalande förklarat att det han hittills sett ger en "deprimerande bild". Metzger påstås ha mottagit mutor och förbjudna betalningar i en "aldrig tidigare skådad omfattning, det rör sig om miljoner shekel de senaste tio åren" då han "utnyttjat sin auktoritet som överrabbin".

Husranssakan har också visat att rabbin Metzger gömt pengar på ett antal olika platser, inklusive i sitt hem, där polisen hittat stora mängder sedlar mellan boksidorna med liturgiska texter.

Det är alltså denna person som i tio år var landets överrabbin, med pretentioner att vara Israels och diasporans andlige ledare och främsta halachiska auktoritet; en person som för några år sedan i Stockholm, med pompa och ståt, installerade församlingens nye ortodoxe rabbin.

Uppmärksamheten kring brottsanklagelserna mot Metzger, och valet av nya överrabbiner har på nytt väckt debatten om den ökande polariseringen mellan det ultraortodoxa etablissemanget och den sekulära och/eller religiöst liberala majoriteten i det israeliska samhället.

I grunden handlar det om ultraortodoxins strävan efter att få behålla sitt monopol på uttolkning av judendomen och om ifrågasättande av "äktheten" hos judendomens liberala riktningar. Denna ortodoxins monopolställning medför bestämmanderätt över landets lagstiftning om vigslar, skilsmässor och konverteringar. Men även innebär vardagliga konsekvenser för kvinnornas situation – till exempel när de av polisen förhindras att be vid Klagomuren eller tvingas att sitta längst bak i kommunala bussar som trafikerar ortodoxa stadsdelar.

Israel är en demokratisk stat och ett modernt samhälle, men när det kommer till religionen tycks delar av Israel leva i den mörkaste medeltid.

Att den judiska staten skall garantera religiös pluralism för alla sina medborgare är en självklar ståndpunkt som

idag stöds av en majoritet av Israels medborgare. Israels president Shimon Peres har nyligen, vid ett möte med företrädare för den icke-ortodoxa rörelsens rabbinorganisation, slagit fast att: "Pluralismen är på väg och de icke-ortodoxa riktningarna kommer inom överskådlig tid att bli officiellt erkända, med samma status som de ortodoxa har idag".

Nu har även modernortodoxa rabbiner börjat höja sin röst till stöd för religiös pluralism i det israeliska samhället. Rabbin Donniel Hartman, chef för ett forsknings- och utbildningsinstitut i Jerusalem, skriver: "Staten Israel behöver många olika rabbinat som avspeglar de ideologiska skillnader som genomsyrar det religiösa livet i landet. Som alla judars hem har staten Israel inte rätt att avgöra vad som är 'äkt judendom', utan måste avspegla befolkningens skiftande judiskhet."

Det finns de som vill gå längre och inte bara kritiserar utan ifrågasätter det ortodoxa överrabbinatets själva existens. "De

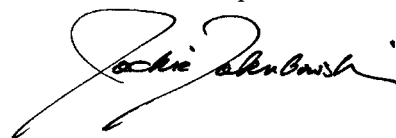

I GRUNDEN HANDLAR DET OM ULTRA-ORTODOXINS STRÄVAN EFTER ATT FÅ BEHÅLLA SITT MONOPOL PÅ UTTOLKNING AV JUDENDOMEN.

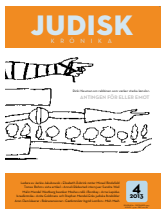
nuvarande överrabbinerna är utan tvekan representativa – för överrabbinatets stadiga förfall", konstaterar ledarskribenten i Jerusalem Post sarkastiskt. Han syftar inte bara på de graverande brottsmisstankarna om korruption mot den avgående aschkenasiske överrabbinen Yonah Metzger, utan också till exempel på det faktum att Shmuel Eliyahu, den sefardiske kandidaten till posten som ny överrabbin, har hotats av åtal för rasistiska uttalanden riktade mot landets arabiska medborgare. Även David Lau, den nyvalde aschkenasiske överrabbinen, har kritiserats i det israeliska parlamentet Knesset för rasistiska uttalanden om svarta.

Överrabbinatet företräds idag av sådana moraliska och halachiska "auktoriteter" som Yonah Metzger eller av de nyvalda överrabbinerna Yitzhak Yosef och David Lau, utan förankring hos den överväldigande majoriteten av Israels och diasporans judar. Det vore ett viktigt symboliskt steg på väg mot en reformering av det israeliska samhället om rabbinatet, denna allt mer irrelevanta och korruperade institution, avskaffades.

Jackie Jakubowski, chefredaktör på Judisk Krönika

Omslagsbild
av Mark Podwal

8 "JAG ÄR EN POLITISK JUDE"
Elisabeth Åsbrink möter Micael Bindefeld.

15 BOKRECENSIONER
Av Anders Carlberg, Ernst Klein och Per Runesson

20 JUDISKA TANKAR
Tomas Böhm om sensibilitet i vår tid.

24 EN MAN MED CHUTZPA
Erik W. Larsson intervjuar kändisadvokaten Alan Dershowitz.

28 "INTE SAMMA ISRAEL SOM NÄR JAG KOM HIT"
Anneli Rådestad intervjuar kulturproducenten Sandra Weil.

32 ETT KONSTVERK AV HELIG SKRIFT
Kerstin Parker möter Yonah Lavery-Yisraëli i Göteborg.

36 ANTINGEN FÖR ELLER EMOT
Ricki Neuman om en konflikt mellan rabbinen och församlingen.

44 GASTRONOMISK SAM-EXISTENS
Malin Mendel Westberg besöker Moshes café i Bombay.

53 ALLA KANDIDATER HAR GUD PÅ SIN SIDA
Anna Veeder rapporterar om rabbina-tets (sista?) slag.

57 HOPP OM FRAMTIDEN - TROTS LIEBERMAN OCH DERI
Arne Lapidus Israelkrönika.

60 SLÄKTNAMNET LEVER KVAR I MALMÖ
Barbro Posner intervjuar Sverker Zadig, barnbarnsbarnbarn till Meyer Zadig.

70 "MINA JUDISKA FÖRE-BILDER"
Av Anita Goldman och Stephan Mendel Enk.

75 JAG ÄR SOM ORMEN I BIBELN
Ett kåseri av Aron Flam.

Medarbetare i detta nummer

JUDISK KRÖNIKA

*Chefredaktör
och ansvarig utgivare*
Jackie Jakubowski
judisk.kronika@tele2.se
tel: 08-660 70 62

Utges av
Stiftelsen Judisk Krönika

Redaktionsråd
Anders Carlberg, Lasse Dencik,
Eva Ekselius, David Frenkel,
David Grossman, Paulina
Neuding, Ricki Neuman, Anneli
Rådestad, Nina Solomin

Annonssavdelning
Thomas Wolff
tel: 031 28 50 95
mobil: 0708 580451
thomas.jk@telia.com

*Ekonomi, administration
och prenumeration*
Dina Markovich
tel: 08-660 38 72 onsd.-fred.
liat@telia.com
prenumerationspris 395 kr/år
studeraende 250 kr
till utlandet 495 kr
lösnummerpris 100 kr
plusgiro 54 120-1

Box 5053, 102 42 Stockholm
fax: 08-660 38 72
Hemsida på internet:
<http://www.judiskkrönika.se>

Utkommer med 4 nr per år.
Nästa nummer: 14 mars 2014
Manusstopp: 1 februari 2014

Tryckt hos Grafiska Punkten
Producerad av Gabor & Co
issn 0345-5580

Prenumeration på Judisk Krönika
ingår i medlemsavgiften till
Judiska Församlingen.
Adressändringar skall meddelas
den lokala församlingen.

Citera oss gärna, men ange källan.
För obeställt material ansvaras ej.
Förbehåll mot elektronisk
publicering måste meddelas av
artikelförfattaren.

ARNE LAPIDUS
arbetar i Israel
som journalist för
svenska tidningar,
bland annat som
krönikör i Judisk
Krönika.

**ANNELI
RÅDESTAM** är
frilansjournalist,
skriver om
identitet, kultur,
religion och
politik, helst från
gränslandet där
de möts.

RICKI NEUMAN
är kulturjournalist
i Svenska
Dagbladet och
författare, senast
till romanen "Ni
är inte så märk-
värdiga som ni
tror".

**KERSTIN
PARKER** är
journalist och
svensklärare.
Hon är verksam i
Göteborg, varifrån
hon rapporterar i
Judisk Krönika.

**BARBRO
POSNER** är
frilansskribent,
född och
uppvuxen i
Malmö, varifrån
hon rapporterar i
Judisk Krönika.

**ELISABETH
ÅSBRINK** är
journalist och
prisbelönt
författare; hon
tilldelades
Augustipriset 2011
för boken "Och i
Wienerwald står
träden kvar".

**STEPHAN
MENDEL-ENK**
född i Göteborg,
sportjournalist
i bland annat
fotbollsmagasinet
Offside
Han roman-
debuterade med
"Tre apor"

**MALIN MENDEL
WESTBERG** är
journalist och
filmare, SVT:s
korrespondent i
Indien; författare
till "Bombay
Takeaway, Indien
genom maten".

ARON FLAM är
ståuppkomiker,
dokusåpadelta-
gare och skribent.
Han har uppträtt
på bl.a. Stockholm
Comedy Klubb
och medverkat i
tv-program.

**ANITA
GOLDMAN** är
svensk författare
och journalist.
Tidigare kolumnist
i Aftonbladet;
medverkar nu med
kulturjournalistik i
Dagens Nyheter.

TACK FÖR MEDVERKAN I JUDISK KRÖNIKA 2013:

Daniela Auerbach, Lazar Berman, Micael Binfeld, Bradley Burston, Lennart Blecher, Henry Bronett, Tomas Böhm, Elias Carlberg, Anders Carlberg, Franz T. Cohn, Lasse Dencik, Alan Dershowitz, Eva Ekselius, Ronn Elfors Lipsker, Sabina Edelman, Aron Flam, Johanna Frenkel, Grzegorz Flakierski, Hannah Frank, Yael Feiler, Åsa Fridman, Hédi Fried, Karl Gabor, Linda Gabor, Anita Goldman, John Gradowski, Chaim Greisman, Erik Gribbe, Renée Ghert-Zand, Dorota Gruszka, Svante Hansson, Naftali Hilger, Nina Kaltiala, Olle Katz, Arne Lapidus, Erik W. Larsson, David Lazar, Ingrid Lomfors, Camilla Lundberg, Stephan Mendel-Enk, Malin Mendel Westberg, Jacob Mühlrad, Ryan Naghi, David Neuman, Ricki Neuman, Lizzie Oved Scheja, Eva Odrischinsky, Agneta Pleijel, Kerstin Parker, Barbro Posner, Masha Pryven, Laura Rosbrow, Göran Rosenberg, Stephen Rappaport, Nathalie Rothschild, Anneli Rådestad, Tarja Salmi-Jacobson, Agneta Sederowsky, Mats Staffansson, Nelly Sax, Staffan Scheja, Jonatan Unge, Anna Veeder, Tuva Winblad, Dorothy Wild Braun, Annie Winblad Jakubowski, Yonah Lavery-Yisraëli, Elisabeth Åsbrink.

FLYKTN TILL SVERIGE

» Du har aldrig sett en sådan syn – vanliga människor i den vanliga blandningen, män med mer än vanlig fattning och stil som för ett par veckor sedan skötte sina jobb och bodde i våningar, betalade på livförsäkringar och skrev in sig på kurser för att sedan plötsligt bli offer för den vildaste människojakt, föremål för gangsterkupper ... och bara få en enda tanke i hjärnan – flykt!

Vi har hört de mest hårresande detaljer från skräckdagarna före flykten och från själva överfarten, beskrivningar av nazistisk bestialitet som vi alltför väl känner igen från andra ockuperade länder. Alla flyktingar jag träffar har varit lika fulla av beundran och tacksamhet mot alla de

Judisk Krönika för 70 år sedan.

Hösten 1943 hade judarna i många europeiska länder redan deporterats till tyska utrotningsläger. Det som räddade de danska judarna var den tyska marinattachés besked till Danmarks socialdemokratiska parti om en förestående deportation. Inom några dagar flydde omkring 7000 judar till Sverige, med hjälp av danska fiskare och skepare.

danskar som utan tanke på den oerhörda risken har räddat dem från att falla i tyskarnas händer. Det har ju stått en hel del i tidningarna om överresorna; dramatiska, tragiska eller heroiska upplevelser har varanda en av flyktingarna berikats med. /.../

De som lyckats komma över behöver inte tvivla på att de är väntade. Från den dag då flyktingströmmen började har polisen, militären, lottorna och rödakorspersonalen arbetat natt och dag för att hjälpa flyktingarna på alla platser där de kommit i land.

/.../ det var så sagolikt vackert idag när vi åkte

längs Sundet upp till Helsingborg. Solen lyste, allting glittrade, och på andra sidan skymtade landet med allt det förfärliga. Ön Ven låg och flöt som en stor blomma i glittret, också skrämmande under skönheten. Dit kommer de ofta genomblöta till midjan i små läckande roddbåtar. En dansk pojke berättade att han satt och öste med sin ena sko och funderade på hur länge det kunde dröja innan de kom in på svenskt vatten. När Ven plötsligt låg där i det strålände och farliga mån-ljuset, glömde han all ängslan inför den överväldigande skönhetssynen.”